

نگاهی به صنعت دارو در ایران و جهان

دکتر محسن خطیبی

شرکت داروسازی الحوی

۱- هزینه‌های صرف‌شده در سرمایه در صنعت داروسازی جهان نسبت به سایر صنایع (مانند صنایع شیمیایی، خودروسازی، الکترونیک و...) به‌طور چشم‌گیری بیشتر است.

۲- متأسفانه، در صنعت داروسازی ایران نگرش آینده‌محور کمتر حاکم بوده و طبیعی است که تحقیق برای تولید داروهای امروزی در ده‌ها سال قبل صورت پذیرفته است.

۳- تفاوت بعدی در سهم بالای هزینه‌های تحقیق و توسعه است. متوسط هزینه تحقیق و توسعه در صنایع دارویی ۱۳ کشور اروپایی، ۱۷ درصد فروش دارو در آن کشورها است. در حالی که در صنعت داروسازی ایران گاهی به نیم درصد هم نمی‌رسد چراکه در شیوه قیمت‌گذاری دارو در کشورمان چنین هزینه‌هایی لحاظ نگردیده و تولیدکنندگان دارو برای انجام این مهم پشتیبانی نمی‌شوند.

۴- تفاوت بعدی در مدنظر قراردادن هزینه‌های اطلاع‌رسانی دارویی و بازاریابی در قیمت تمام شده

امروزه صنعت دارو که از صنایع استراتژیک دنیا و از جمله سودآورترین صنایع در گروه صنایع با فناوری پیشرفته محسوب می‌شود، سومین صنعت سودآور دنیا نام گرفته است، به نحوی که با رشد مصرف دارو در جهان انتظار می‌رود ارزش بازار دارویی از ۹۸۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۱ به ۱/۶ تریلیون دلار در سال ۲۰۱۸ افزایش یابد. رشد صنعت دارو اکنون برگرفته از نوآوری بیوتکنولوژی، افزایش طول عمر جمعیت و ظهور بازارهای جدید مانند چین و هند می‌باشد. در این میان صنعت داروسازی ایران از نظر نحوه اداره و مدیریت، با آنچه که در بیرون از مرزها می‌گذرد، دارای پنج تفاوت اساسی است که این پنج تفاوت مؤثر، صنعت داروی کشور را در وضعیت فعلی و رقبای خارجی را نیز در وضعیت موجود خود قرار داده، به طوری که بین صنایع دارویی کشور و دنیا فاصله زیادی ایجاد شده است. این تفاوت‌ها که هر یک از آنها می‌توانند نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در توسعه و تعالی صنعت داشته باشند، عبارتند از:

دارو است. امروزه یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های صنعت داروسازی در کشورمان تجویز غیرمنطقی و نامناسب دارو است. در واقع اطلاع‌رسانی دارویی در صنعت داروسازی از اهمیت بسزایی برخوردار بوده و شرکت‌های داروسازی به این امر توجه ویژه‌ای معطوف می‌دارند، زیرا اطلاع‌رسانی دارویی با استفاده از شیوه‌های مختلف آن از قبیل گفت‌وگوی چهره به چهره با پزشکان، برگزاری سمینارهای علمی و نشر مقالات و مجلات علمی، موجب عقلانی‌تر کردن و تجویز علمی و منطقی دارو برای بیماران توسط پزشکان و همچنین موجب ارتقای اثربخشی دارو در درمان بیماران و افزایش سطح رضایت مشتریان خواهد شد. متأسفانه، هزینه‌های اطلاع‌رسانی دارویی و بازاریابی در نظام قیمت‌گذاری دارو در کشورمان به حکم پایین نگه داشتن قیمت دارو به جهت حمایت از اقشار آسیب‌پذیر مدنظر قرار نمی‌گیرد.

۵- امروزه دنیا برای اداره صنعت داروسازی خود دریافته که اگر این صنعت دارای جذابیت لازم و سودآوری مطلوب نباشد، تجهیز منابع سرمایه و نیروی انسانی بالقوه برای پاسخ‌گویی به انتظارات و نیازمندی‌های این صنعت میسر نخواهد بود. براساس آن چه گفته شد، حداقل معادل ۷۵ درصد ارزش هر واحد دارویی که یک بیمار اروپایی یا آمریکایی ساکن در کشورهای صنعتی یا در جهان مصرف می‌کند، مربوط به هزینه‌های تحقیق و توسعه، اطلاع‌رسانی دارویی، به‌روزرسانی استانداردها و تجهیزات دارویی و سود تولیدکننده است، در حالی که در صنعت داروسازی کشورمان، حدود ۷۵ درصد قیمت فروش دارو را مواد اولیه و هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم تولید تشکیل

می‌دهد. این موضوع اهمیت بازمبانی و تحول اساسی در شیوه قیمت‌گذاری موجود دارو در کشورمان را دو چندان می‌کند. شیوه قیمت‌گذاری هزینه‌ای که از آن برای قیمت‌گذاری محصولات دارویی در کشورمان استفاده می‌شود، شیوه‌ای منسوخ بوده و کمتر کشوری یافت می‌شود که از آن برای قیمت‌گذاری محصولات دارویی خود استفاده کند. در شیوه مذکور تمام اختیارات قیمت‌گذاری از تولیدکننده دارو سلب شده است، در حالی که تولیدکننده به‌عنوان ارزش‌آفرین، در قیمت‌گذاری محصولات خود دارای حق می‌باشد. متأسفانه، به دلیل این که بزرگ‌ترین مصرف‌کننده نهایی دارو، یعنی خود دولت (بیمه‌ها، بیمارستان‌ها و...) قیمت‌گذار کالای مصرفی خود نیز هست، تاکنون به‌رغم تلاش‌های به عمل آمده، اصلاح‌های اساسی در شیوه موجود قیمت‌گذاری دارو در کشورمان صورت نگرفته، این شیوه مشکلات عدیده‌ای را به شرح زیر ایجاد نموده است:

- * عدم احتساب ارزش‌های معنوی، دانش و فناوری‌های مورد استفاده برای تولید دارو
- * رفتار یکسان با همه تولیدکنندگان و تمامی محصولات دارویی (به‌رغم تفاوت سطح تخصصی و ارزش تکنولوژیک داروهای مختلف تولید داخل با یکدیگر)
- * تعیین قیمت دارو برای دوره‌های زمانی آتی بر مبنای اسناد هزینه دوره‌های قبل، به‌رغم تورم فزاینده کشور
- * عدم محاسبه هزینه‌های رعایت استانداردهای GMP، هزینه‌های تحقیق و توسعه و هزینه‌های اطلاع‌رسانی علمی

جهانی و صادراتی برخوردار نیستند. در گزارشی که WTO منتشر کرده است، تولید جهانی در ۶۰ رشته صنعتی تنها توسط ۱۲ شرکت صورت می‌گیرد. هم‌چنین از میان ۸۵ رشته صنعتی از ۱۲۸ رشته صنعتی شناسایی و طبقه‌بندی شده در دنیا تولیدکنندگانی که کمتر از ۲ درصد سهم بازار را در اختیار داشته باشند، قدرت رقابت و ماندگاری ندارند. هم‌چنین در ۷۲ رشته صنعتی، طول عمر فناوری کمتر از پنج سال و در ۳۵ رشته صنعتی طول عمر فناوری کمتر از ده سال است. به عبارت دیگر، در دنیا از ۱۲۸ رشته صنعتی، در ۱۰۷ رشته، طول عمر فناوری کمتر از ده سال است. آن‌چه از این گزارش برمی‌آید این است که محصولات تولیدی بسیاری از بنگاه‌های تولیدی کشورمان با فناوری‌های تحت اختیار، فاقد بازار یا رقابت‌پذیری است. بر اساس گزارش دیگری که WTO منتشر کرده است، از ۴۳ کشور توسعه نیافته و در حال توسعه که به WTO ملحق شده‌اند، ۱۲۲ هزار قلم کالا، بیش از ۵۵ درصد و ۶۵۰۰ قلم کالا، بیش از ۷۰ درصد کاهش قیمت داشته‌اند، این گزاره به این معنا است که اگر ایران امروز به سازمان تجارت جهانی ملحق شود، باید حدود ۵۵ درصد قیمت کالاهایش کاهش یابد. آیا شرایط اقتصادی موجود (افزایش چشم‌گیر سنواتی دستمزدها، کسورات قانونی، هزینه‌های مالی، افزایش مستمر نرخ ارزهای خارجی و...) اجازه می‌دهد برای ورود به کلوپ تجارت جهانی که یکی از پیش‌نیازهای توسعه اقتصادی است، ۵۵ درصد قیمت کالاها کاهش یابد؟ اندیشه‌ای نو لازم است ...

* عدم محاسبه هزینه‌های اعتبارسنجی، اعتباردهی، کنترل و پایش کلیه ورودی‌های مصرفی تولید

* عدم محاسبه هزینه‌های مربوط به الزام اثبات هم‌سنگی زیستی داروها، بر اساس آخرین استانداردها و دستورالعمل‌های جهانی

در حال حاضر، ارتقای سلامت از اولویت هشتم به سه اولویت اول کشور از سوی دولت، افزایش چشم‌گیر بودجه بهداشت و درمان و تصویب آن از سوی مجلس شورای اسلامی، کاهش سهم پرداختی مردم در هزینه‌های بهداشت و درمان از طریق ارتقای نظام بیمه، افزایش سرانه مصرف دارو در پی کاهش سهم پرداختی مردم در حوزه درمان و دارو، کاهش بهای تمام شده شرکت‌های دارویی در پی کاهش تحریم دارویی و سهولت تهیه مواد اولیه، کاهش هزینه‌های مالی شرکت‌های دارویی در پی افزایش بودجه بهداشت و درمان و کاهش دوره وصول مطالبات، امکان گشایش LC ۳۰ درصد و احتمال گشایش LC ریفاینانس، حمایت ویژه دولت از شرکت‌های دارویی با جلوگیری از واردات داروهای مشابه ساخت داخل، تخصیص ارز مبادله‌ای برای تأمین مواد اولیه و تجهیزات شرکت‌های دارویی و نیز از سرگیری طرح‌های توسعه‌ای شرکت‌های دارویی در پی کاهش مشکلات صنعت و حمایت‌های ویژه دولت، زمینه توسعه و ورود این صنعت به عرصه رقابت جهانی (کلوپ تجارت جهانی) را فراهم‌تر نموده است اما در این شرایط یکی دیگر از چالش‌های مهم صنایع دارویی کشور، مقیاس تولید است به گونه‌ای که شرکت‌های تولیدکننده دارو در کشورمان از مقیاس